

Hur klass gör skillnad i ungas liv med digitala medier

Hållbar uppväxt
Högskolan i Halmstad, 25 oktober 2017

Martin Danielsson
fil. dr. medie-och kommunikationsvetenskap

BAKGRUND

- *Digitala distinktioner: klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker (2008–2014)*
- *I nätverkssamhällets utkanter: digitala medier i ekonomiskt utsatta barnfamiljer (2016–)*

DIGITALA DISTINKTIONER: FRÅGESTÄLLNINGEN

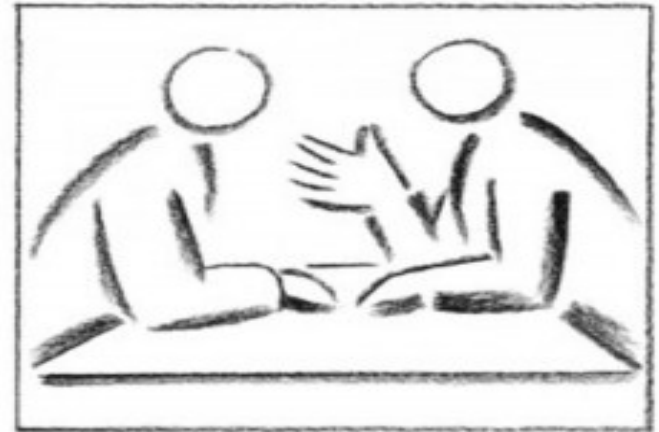
- Hur spelar klass roll för de sätt på vilka unga svenska män uppfattar, orienterar sig och navigerar i relation till digitala medier i sina vardagsliv, och på vilket sätt kan detta tänkas bidra till reproduktionen av social över- och underordning?

DIGITALA DISTINKTIONER: TEORETISKA OCH METODOLOGISKA NOTERINGAR

- Pierre Bourdieus samhällsteori
- Publikforskningens medieetnografiska tradition
- Ett icke-mediecentriskt, samhällsorienterat angreppssätt

DIGITALA DISTINKTIONER: STUDIEDESIGN OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

- Individuella och gruppvisa samtalsintervjuer med 34 pojkar (16-19 år) på deras gymnasieskolor
- Strategiskt urval av studieförberedande och yrkesförberedande skolor och program (SP, NV, EC, IP, FP och Individuellt alternativ), från vilka studiedeltagare rekryterades
- Intervjuer genomfördes 2009-2011 på totalt sex skolor belägna i två olika sociogeografiska kontexter: Göteborg och landsbygdskommunen "Lillered"

DIGITALA DISTINKTIONER: KORT OM KLASSERNA

De kulturellt kapitalstarka		
Kulturellt kapitalstarka hemmiljöer Studieförberedande gymnasieprogram		

DIGITALA DISTINKTIONER: KORT OM KLASSERNA

De kulturellt kapitalstarka	De uppåtsträvande	
Kulturellt kapitalstarka hemmiljöer Studieförberedande gymnasieprogram	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer Studieförberedande gymnasieprogram	

DIGITALA DISTINKTIONER: KORT OM KLASSERNA

De kulturellt kapitalstarka	De uppåtsträvande	De kulturellt kapitalsvaga
Kulturellt kapitalstarka hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer
Studieförberedande gymnasieprogram	Studieförberedande gymnasieprogram	Yrkesförberedande gymnasieprogram

DIGITALA DISTINKTIONER: FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL SKOLAN OCH FRAMTIDEN

De kulturellt kapitalstarka	De uppåtsträvande	De kulturellt kapitalsvaga
Kulturellt kapitalstarka hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer
Studieförberedande gymnasieprogram	Studieförberedande gymnasieprogram	Yrkesförberedande gymnasieprogram
Känner sig hemma i skolkulturen		
Högre utbildning självklart		
Aspirerar på mer prestigefyllda yrken som kräver högre utbildning		

DIGITALA DISTINKTIONER: FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL SKOLAN OCH FRAMTIDEN

De kulturellt kapitalstarka	De uppåtsträvande	De kulturellt kapitalsvaga
Kulturellt kapitalstarka hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer
Studieförberedande gymnasieprogram	Studieförberedande gymnasieprogram	Yrkesförberedande gymnasieprogram
Känner sig hemma i skolkulturen	Kulturellt "dissonant" relation till skolkulturen, men eftersträvar harmoni	
Högre utbildning självklart		
Aspirerar på mer prestigefyllda yrken som kräver högre utbildning		
	Instrumentell hållning till vidare studier; osäkerhet vad gäller behörighet och förmåga	
	Aspirerar på yrken som kräver högre utbildning	

DIGITALA DISTINKTIONER: FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL SKOLAN OCH FRAMTIDEN

De kulturellt kapitalstarka	De uppåtsträvande	De kulturellt kapitalsvaga
Kulturellt kapitalstarka hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer	Kulturellt kapitalsvaga hemmiljöer
Studieförberedande gymnasieprogram	Studieförberedande gymnasieprogram	Yrkesförberedande gymnasieprogram
Känner sig hemma i skolkulturen	Kulturellt "dissonant" relation till skolkulturen, men eftersträvar harmoni	Kulturellt "dissonant" relation till skolkulturen; varken erkänner eller vill bli erkända av skolan
Högre utbildning självklart	Instrumentell hållning till vidare studier; osäkerhet vad gäller behörighet och förmåga	Högre utbildning ett fjärran val
Aspirerar på mer prestigefyllda yrken som kräver högre utbildning	Aspirerar på yrken som kräver högre utbildning	Aspirerar på traditionellt maskulina arbetaryrken eller karriärer kopplade till fritidsintressen (t.ex. e-sport)

DIGITALA DISTINKTIONER: MEDIEBRUKETS HIERARKIER

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

Källa: Danielsson (2014:258)

DIGITALA DISTINKTIONER: KLASSERNAS ORIENTERINGAR

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

De kulturellt kapitalstarka

En till synes "naturlig" dragning till den legitima digitala kulturen i form av erkända digitala informationspraktiker

Markerar distans till digitala spelpraktiker på olika sätt

Tenderar att investera tid i digitala mediepraktiker på ett sätt som har alla förutsättningar att kunna ge "social avkastning" i och utanför skolan

Källa: Danielsson (2014:258)

DIGITALA DISTINKTIONER: KLASSERNAS ORIENTERINGAR

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Uppllysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

De uppåtsträvande

Uttrycker smak för element av den illegitima digitala kulturen, särskilt datorspel

Informationssökning och nyhetskonsumtion anses tråkigt, mest ett måste för skolan (instrumentell hållning)

Drar en skarp gräns mellan digital nytta och nöje – först läxorna, sedan digitala nöjen såsom spelande

Källa: Danielsson (2014:258)

DIGITALA DISTINKTIONER: KLASSERNAS ORIENTERINGAR

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

De kulturellt kapitalsvaga

Informationspraktikerna orienterar sällan mot skolan – kopplade till att lösa praktiska vardagsproblem och fritidsintressen som t.ex. motorer

Fritiden och de digitala medierna formas till "vapen" i ett defensivt motstånd mot skolans ordning; används för att skapa en "frizon"

Omfattande spelande både på fritiden och ibland också skoltiden

Vissa är inte alls särskilt intresserade av digitala medier

Källa: Danielsson (2014:258)

DIGITALA DISTINKTIONER: PUBLIKT DELTAGANDE ONLINE

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

Källa: Danielsson (2014:258)

DIGITALA DISTINKTIONER: PUBLIKT DELTAGANDE ONLINE

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

Exempel på kulturellt kapitalsvaga pojkar med politiskt intresse som avstår från att diskutera politik online pga. otillräckliga kunskaper eller verbalspråkliga färdigheter

Källa: Danielsson (2014:258)

Martin: Och du brukar inte vara med och debattera heller, eller?

Andreas: Nä. Jag känner att det finns folk som har större kunskap om det, som får prata om det istället liksom.

Martin: Men [...] det är ju... jag menar, alla har väl samma rätt att...?

Andreas: Ja. Jag menar, ja... visst, jag visar ju min åsikt så, men sen kanske jag har, alltså, fel i min fakta, så att säga [...] Jag menar, i såna, såhär seriösa diskussioner ska man ju liksom kunna det, känner jag.

DIGITALA DISTINKTIONER: PUBLIKT DELTAGANDE ONLINE

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

Exempel på kulturellt kapitalsvaga pojkar med politiskt intresse som avstår från att diskutera politik online pga. otillräckliga kunskaper eller verbalspråkliga färdigheter

Även på andra områden (t.ex. sport och datorspel) tycks de kulturellt kapitalstarka vara mer benägna att uttrycka åsikter och diskutera offentligt på nätet (trots att intresset ofta är större i de båda andra klasserna)

Källa: Danielsson (2014:258)

Ian: Jag har varit medlem där sen jag var typ tretton, så det är ju sånt som går väldigt mycket på automatik, att man fortsätter skriva några gånger i veckan även om man... ja, det är väldigt...

Martin: Så du är lite involverad i diskussionerna där?

Ian: Ja, precis. Jag vill ju säga mitt om laget, det är ju klart. Och sen när jag lägger så pass mycket energi på det, så vill jag ju att det ska vara bra [...] Och det inbillar jag mig att jag kan påverka, hehe!

DIGITALA DISTINKTIONER: PUBLIKT DELTAGANDE ONLINE

DEN SYMBOLISKA ORDNINGEN AV DIGITALA GODS OCH PRAKTIKER

Legitim digital kultur	Illegitim digital kultur
✓ <i>Upplysning och utbildning (information, nyheter)</i>	✓ <i>Dator- och tevespel</i>
✓ <i>Socialt umgänge</i>	✓ <i>Illegal fildelning</i>
✓ <i>Medborgerliga praktiker (t.ex. politisk debatt)</i>	✓ <i>Oacceptabla gods och praktiker (t.ex. pornografi, högerextrem propaganda)</i>
✓ <i>Att producera och publicera</i>	✓ <i>Att endast konsumera</i>
✓ <i>Måttfullhet, självdisciplin</i>	✓ <i>Måttlöshet, brist på självdisciplin</i>
✓ <i>Professionalitet, kompetens</i>	✓ <i>Amatörmässighet, inkompetens</i>

Exempel på kulturellt kapitalsvaga pojkar med politiskt intresse som avstår från att diskutera politik online pga. otillräckliga kunskaper eller verbalspråkliga färdigheter

Även på andra områden (t.ex. sport och datorspel) tycks de kulturellt kapitalstarka vara mer benägna att uttrycka åsikter och diskutera offentligt på nätet (trots att intresset ofta är större i de båda andra klasserna)

Undantaget: deltagande som inte vilar på skriftspråket eller på att uttrycka en "personlig åsikt" (t.ex. publicering av videoklipp från det egna spelandet)

Källa: Danielsson (2014:258)

DIGITALA DISTINKTIONER: SLUTSATSER

- Klass strukturerar pojkarnas framtidsutsikter och aspirationer, såväl som deras relation till skola och fritid, vilket sammantaget formar deras medierelaterade preferenser och praktiker i vardagslivet enligt vissa klassrelaterade mönster
- I den mån som dessa digitala distinktioner uppfattas och omvandlas till betyg, examina och titlar inom ramen för utbildningssystemet (dvs. institutionaliseras) kan de tänkas ingå som ett led i reproduktionen av klassrelationer
- Klassrelaterad digital ojämlikhet bland unga är inte i första hand en fråga om skillnader i materiella förutsättningar (internettillgång), utan uppstår snarare som ett resultat av historiskt nedärvda skillnader i förhållande till skolan och dess kultur

I NÄTVERKSSAMHÄLLET'S UTKANTER: BAKGRUND

- Internt finansierad pilotstudie under 2016
- Tar avstamp i *Digitala distinktioner: klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker* (Danielsson, 2014)
- Även om hemtillgången till internet överlag var god bland pojkarna förekom vissa gradskillnader till följd av den ojämna bredbandsutbyggnaden och klassförankrade processer i familjen
- Den relativt begränsade internettillgången och generationsskillnader i digitala färdigheter, inte minst i familjer med begränsat ekonomiskt och kulturellt kapital, gav upphov till spänningar och ibland öppna konflikter mellan barn och föräldrar

Martin: Laddar du ner någonting då?

Simon: Inte längre [...] [M]en det är bara för att jag har sånt där kasst internet. Annars så laddade jag ner... som fan!

Martin: Vadå kasst internet? Är det det här nya mobila...?

Simon: Ja, det är ju inte [...] världens bästa att ladda ner faktiskt [tystnad] Men annars så tankar jag ner.

Martin: Men varför har du skaffat sånt mobilt bredband?

Simon: För det var för att när jag... inte skötte skolan och sådär för några år sen... ett år, två år sen, något sånt... så sa min morsa upp mitt bredband. Sen så, när jag fick reda på att det Comviq Surf hade kommit så köpte jag en sån med en gång, så betalar jag det själv.

Martin: Okej. Så du har ett mobilt bredband, men det sitter bara i den stationära datorn då?

Simon: Ja, än så länge.

I NÄTVERKSSAMHÄLLET'S UTKANTER:

SYFTE

- Syftar till att utforska det digitala mediebrukets villkor och innebörder i ekonomiskt utsatta barnfamiljer
- Fokus på de bekymmer, konflikter och strategier som uppstår runt de begränsningar som formar familjernas införskaffande och bruk av digitala medier i ett vardagsliv präglad av ekonomisk knapphet
- Hur känns det att uppfostra barn och växa upp under förhållanden av knapp ekonomi i ett synnerligen uppkopplat samhälle vanligen förknippat med social jämlikhet?
- Söker belysa hur det digitala mediebrukets villkor och innebörder formas av ekonomiska förhållanden, men också hur den relativa närvaron/frånvaron av digitala medier i vardagslivet bidrar till att forma samtida upplevelser av ekonomisk knapphet

I NÄTVERKSSAMHÄLLET'S UTKANTER: MATERIALINSAMLING

- En medieetnografisk ansats – samtalsintervjuer med föräldrar och barn, om möjligt kombinerade med observationer i hemmiljö
- Fältarbetet inleddes september 2016 (fokus på föräldrantervjuer)
- Svårigheter att komma i kontakt med deltagare
- Endast en intervju med en ensamstående mamma (som valde att inte involvera sina barn i projektet)
- Projektet ligger för närvarande vilande

I NÄTVERKSSAMHÄLLET'S UTKANTER: KORT OM FAMILJEN

- Linda, 42 år, undersköterska och ensamstående mamma till två barn (12 och 16 år)
- Skuldproblematik
- Tillgången till digitala medier i hushållet:
  - Alla familjemedlemmar har en egen smartphone
  - En surfplatta som samtliga familjemedlemmar delar
  - En laptop som 16-åringen har fått tillgång till genom skolan

I NÄTVERKSSAMHÄLLET'S UTKANTER: PRELIMINÄRA TEMAN

- Uppoffringar för att säkra likvärdiga digitala möjligheter för barnen
- Digitala medier som verktyg för att hantera ekonomisk knapphet
- En smak för det nödvändiga
- Kamp för värdighet/respektabilitet

I NÄTVERKSSAMHÄLLET'S UTKANTER: AVSLUTANDE REFLEKTIONER

- Även om denna familj inte saknar digitala resurser – barnen har rentav möjligheter till individuell internettid – verkar det som att ekonomisk knapphet genererar ett särskilt slags förhållande till digitala medier (oro för att barnen ska hamna på efterkälken, uppoffringar och prioriteringar, en smak för det nödvändiga osv.)
- Det verkar också som att föräldrars erfarenheter och praktiker i relation till den ekonomiska knappheten genomsyras och formas av de digitala mediernas allt djupare inbäddning i vardagslivet
- Viktigt att intervjua fler föräldrar, men också att inkludera barnens perspektiv i projektet – och detta kräver mer tid för fältarbete såväl som alternativa strategier för att komma i kontakt med deltagare